

Ajalugu, gümnaasium

VI kursus: Lähiajalugu III „Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel“

35 tundi:

- 1) eluolu ja kultuur (12 tundi);
- 2) sõja ja rahu küsimus (9 tundi);
- 3) inimsusevastased kuriteod (9 tundi);
- 4) muu maailm (5 tundi).

Õppe kirjeldus

Kursuse kaudu õpitakse tundma ja iseloomustama tähtsamate ideoloogiasuundade põhiseisukohti ning nende mõju ühiskonnale. Analüüsitakse teaduse ja tehnika arengu saavutusi, nende rakendumist igapäevaelus, samuti kultuuri arengu põhijooni. Õpilasi ergutatakse seostama lähiajaloo toimunud arengusuundi ühiskonnas toimunud muutustega ning analüüsitakse inimeste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemist sõja ja rahu tingimustes. Rahvusvahelisi organisatsioone õppides on vaja esile tuua nende roll rahvusvahelises poliitikas. Käsitletakse tänapäeva pingekollete kujunemist ning neis aset leidvaid sündmusi. Inimsusevastaseid kuritegusid käsitledes on oluline kaasata õpilasi erinevate aktiivõppemeetodite kaudu, rakendada diskussiooni ning rühmatööd, mis kõik aitavad kaasa, et õpilane mõistab inimsusevastaste kuritegude olemust ning nende taunimise ja vältimise vajalikkust. Näidetele toetudes õpitakse tundma muu maailma probleeme, islamimaailma vastuolusid läänega ning analüüsitakse ajaloole tuginedes uute vastasseisude kujunemise põhjusi.

Õpikeskkond

Eesti Ajalooõpetajate Seltsi väljaanded

Tagasivaade minevikku – erinevad vaatenurgad (2000). Riia: Zvaigzne ABC

Ajalugu ei ole ainult minevik. Minevik ei ole veel ajalugu (2004). Tartu: Eesti Ajalooõpetajate Selts

Baltimaade ajalugu (1988). Tallinn: Avita

Baltimaade ajaloo lugemik (2001). Tallinn: Avita

Peter Watson (2004). Kohutav ilu. Tallinn: Varrak

Lisaks

Robert Stradling (2005). Euroopa 20. sajandi ajaloo õpetamine. Euroopa Nõukogu Tallinna Infotalitus

Robert Stradling (2005). Multiperspektiivsus ajaloo õpetamisel. Teejuht õpetajale. Tallinn: Koolibri

Digimaterjalid

ERRi arhiiv: <http://www.err.ee>

Eesti digiajalehed: <http://dea.nlib.ee/>

Õppesisu ja -maht

1. Eluolu ja kultuur (12 tundi, sh 2 tundi õpitu kinnistamiseks ja kordamiseks)			
Kohustuslikud teemad: <ol style="list-style-type: none"> 1) ühiskondlikud liikumised ja ideoloogiasuunad: sotsialism, liberalism, noorsooliikumine, neegriliikumine, feminism, keskkonnakaitse (2 tundi); 2) ühiskondlike liikumiste ja ideoloogiasuundade avaldumine kultuuris (1 tund); 3) muutused eluolus: viktoriaanliku maailma lagunemine, naiste emantsipatsioon, spordi populaarsuse kasv, mood, massikultuur, kodumasinad (2 tundi); 4) teaduse ja tehnika areng: autoajastu, raadio, televisioon, arvuti ja internet, kosmoseajastu (2 tundi); 5) kultuurivaldkondade arengu iseloomulikud jooned: vaimse murrangu ilmingud kunstis, kirjanduses, arhitektuuris, muusikas (1 tund); 6) mitmekultuurilisuse kontseptsioon (1 tund); 7) poliitiliste olude mõju Eesti kultuurile ja eluolule (1 tund). 		Süvendavad ja laiendavad teemad: <ol style="list-style-type: none"> 1) progressi idee, teaduse autoriteedi kõrgaeg; 2) optimismiajastu; 3) üleilmastumine; 4) keskkonnaprobleemide teadvustamine, Greenpeace; 5) inimõiguste tõstatamine rahvusvahelistes suhetes ja kodanikutasandil, individikeskse mõtteviisi tugevnemine; 6) ideoloogilise ekspansionismi liitumine territoriaalsele ekspansionismile (maailmarevolutsiooni idee); 7) põlvkondade konflikt, noortekultuuri kujunemine, seksuaalrevolutsioon, diskoajastu; 8) postmodernistliku ja mitmeperspektiivilise maailmavaate levik, kõlbeline relativism. 	
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine ja tagasiside
Õpilane: 1) teab tähtsamate ideoloogiasuundade põhiseisukohti ning kirjeldab nende mõju ühiskonnale; 2) teab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning iseloomustab nende rakendumist igapäevaelus; 3) analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid	Sotsialism, liberalism, noorsooliikumine, neegriliikumine, feminism, keskkonnakaitse, modernism, sotsialistlik realism, postmodernism, propaganda, viktoriaanliku maailma lagunemine, naiste emantsipatsioon, spordi populaarsuse kasv, mood, massikultuur, kodumasinad,	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vestlus, võrdlustabeli täitmine, info otsimine 2. Töö allikatega, arutelu, esitlused või ettekanded, rühma- või paaristöö 3. Arutluse kava koostamine 4. Diskussioon Tööde planeerimiseks ja tulemuste esitlemiseks võib kasutada ka digivahendeid ja -keskkondi.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tähtsamate ideoloogiasuundade põhiseisukohtade tundmine, avatud küsimustega ülesanded 2. Allikatekste võrdlemine, kommenteerimine 3. Esitluse või ettekande koostamine ja selle esitamine

<p>ühiskonnas toimunud muutustega; 4) mõistab vaadete ja olukordade erinevusi; 5) analüüsib Eesti ühiskonna arengut 20. sajandil ning leiab seoseid poliitiliste olude, kultuuri ja eluolu muutumise vahel.</p>	<p>autoajastu, raadio, televisioon, arvuti, internet, kosmoseajastu</p>	<p>Baltimaade ajalugu (1998). Tallinn: Avita Baltimaade ajaloo lugemik (2001). Tallinn: Avita Eesti digiajalehed: http://dea.nlib.ee/</p>	<p>4. Arutluse kirjutamine, suutlikkus väljendada end selgelt ja asjakohaselt kirjalikus vormis 5. Oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine 6. Info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine</p>
<p>Lõiming teiste õppeainetega Kirjandus, kunstained: iluhinnangute muutumine ajas; esteetiline areng ja eneseteostus, rahvakultuur, loominguline eneseväljendusoskus; Eesti, Euroopa ja erinevate maailma rahvaste kultuuriteemade käsitlemine ja kultuuriloomingu väärtustamine Loodusained: inimese areng ja rahvastikuprotsessid; majanduse ressursid; ühiskonna jätkusuutlikkus, säästlik tarbimine, üleilmastumine, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide, märkamise, mõistmine, jätkusuutliku ja vastutustundliku, sh loodushoidliku, eluviisi väärtustamine</p> <p>Kujundatavad üldpädevused Digipädevus: õpilane kasutab digivahendeid materjali otsimiseks ja esitluste loomiseks</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi Tehnoloogia ja innovatsioon, kultuuriline identiteet: nüüdisaja ühiskondade kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine ja tunnustamine</p>			
<p>2. Sõja ja rahu küsimus (9 tundi, sh 1 tund õpitu kinnistamiseks ja kordamiseks)</p>			
<p>Kohustuslikud teemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) suhtumine sõdadesse: patsifism, võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõjaohu (1 tund); 2) rahvusvahelised organisatsioonid: Rahvasteliit, ÜRO, NATO, uue maailmakorra loomise katsed (2 tundi); 3) konfliktid ja nende lahendamise püüded Lähis-Ida näitel (3 tundi); 4) Eesti osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös (2 tundi). 	<p>Süvendavad ja laiendavad teemad: tuumarelv ja sellega kaasnevad probleemid: Põhja-Korea, Iraan</p>		

Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside
<p>Õpilane:</p> <p>1) analüüsib, mis asjaoludel kujunesid ja muutusid inimeste hoiakud ning väärtushinnangud sõja ja rahu küsimuses 20. sajandi jooksul;</p> <p>2) analüüsib rahvusvaheliste organisatsioonide rolli riikidevahelistes suhetes;</p> <p>3) teab Lähis-Ida kriisikolde kujunemise põhjusi, selgitab kriisi olemust ja püüdeid seda lahendada;</p> <p>4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>desarmeerimine</i>, <i>võidurelvastumine</i>, <i>patsifism</i>.</p>	<p>Patsifism, võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõjaohut;</p> <p>Palestiina küsimus ÜROs, uus rahuideoloogia Lähis-Idas, USA vahendustegevus, araabia riikide hoiakud, Euroopa riikide aktiivsus piirkonnas, muutused piirkonna riikide sisepoliitikas ja mõju rahuprotsessile; Eesti ja NATO rahuoperatsioonid: Afganistan, Kosovo, Iraak; Eesti ÜROs, Eesti ja Euroopa Nõukogu</p>	<p>1. Rühmatöö, arutelu</p> <p>2. Tabeli koostamine, töö allikatega</p> <p>3. Töö kaardiga, konflikti arengu kava koostamine, vestlus, videokatkete (nt uudiste) vaatamine ja arutelu, diskussioon</p> <p>4. Iseseisev töö – info otsing Internetist</p> <p>Anu Raudsepp, Ago Pajur, Tõnu Tannberg, Terje Hallik (2008). Ajalugu koolitunnis. Sõjad ja konfliktid. Tartu: Raudpats</p>	<p>1. Erinevate sündmuste ja asjaolude mõju väärtushinnangutele; analüüsimine, arutluse kirjutamine</p> <p>2. Tähtsamate rahvusvaheliste organisatsioonide tundmine, hinnangu andmine nende organisatsioonide tegevusele</p> <p>3. Kaardilt info leidmine ja selle kasutamine konflikti kujunemise põhjuste selgitamisel</p> <p>4. Konflikti praeguse seisundi iseloomustamine</p> <p>5. Ettekande kirjutamine ja esitamine</p>
<p>Lõiming teiste õppeainetega</p> <p>Eesti keel: teksti kriitilise analüüsi oskus, artikli kirjutamise oskus, info hankimine ja selle kriitiline hindamine</p> <p>Geograafia: ajalookaardi tundmine</p> <p>Ühiskonnaõpetus: rahvusvahelised organisatsioonid, nende tegevus, Eesti osalus nendes, koostöö tulemuslikkus ja mõju tänapäeva arengusuundadele</p> <p>Kujundatavad üldpädevused</p> <p>Digipädevus: õpilane kasutab digivahendeid materjali otsimiseks ja esitluste loomiseks</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi</p>			

<p>Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikuse seotuse mõistmine, inimtegevusega kaasnevad riskid</p> <p>Teabekeskond: eri teabeallikate eesmärgipärane ja kriitiline kasutamine</p>			
<p>3. Inimsusevastased kuriteod (9 tundi, sh 1 tund õpitu kinnistamiseks ja kordamiseks)</p>			
<p>Kohustuslikud teemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) massikuritegude ideoloogilised alused ja psühholoogilised juured; 2) koonduslaagrid, GULAG; 3) küüditamised; 4) natsismikuriteod: holokaust; 5) kommunismikuriteod; 6) genotsiid, etnilised puhastused; 7) inimsusevastased kuriteod Eestis. 		<p>Süvendavad ja laiendavad teemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) antisemitism; 2) rassiteooriad; 3) kultuurirevolutsioon Hiinas; 4) inimsusevastased kuriteod Balkanil Jugoslaavia lagunemise järel; 5) Darfuri tragöödia. 	
<p>Õpitulemused</p>	<p>Märksõnad, isikud, põhimõisted</p>	<p>Õppetegevus ja õpikeskkond</p>	<p>Hindamine, tagasiside</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab, millised arengusuunad ühiskonnas tegid võimalikuks inimsusevastaste kuritegude toimepaneku; 2) mõistab inimsusevastaste kuritegude olemust, nende taunimise ja vältimise vajalikkust; 3) teab inimsusevastaste kuritegude toimepanemise viise ning nende tagajärgi; 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>genotsiid, holokaust, küüditamine, GULAG</i>. 	<p>Küüditamised NSVLis, sakslaste küüditamine pärast Teist maailmasõda, küüditamised Türgis. Arreteerimised ja hukkamised, repressiivorganid, juuniküüditamine, märtsiküüditamine, vangilaagrid</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Töö allikatega: teabetekstid, mälestused, fotod; videomaterjalide vaatamine, rühmatööd 2. Empaatiaülesanded: situatsioonide analüüs; inimese valikud ja võimalused totalitaarsetes ühiskondades. Arutelu <p>Tagasivaade minevikku – erinevad vaatenurgad (2000) Kommunistlike režiimide kuritegudest. Õppematerjal: teabetekstid, õppeülesanded (2009) Holokaust: õppematerjalid ERRi arhiiv: http://www.err.ee Eesti digiajalehed: http://dea.nlib.ee/</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inimsusvastaste kuritegude kohta näidete toomine, olemuste tundmine, hinnangu andmine 2. Avatud küsimustega ülesanded. Ajaloolise konteksti arvestamine probleemide analüüsides 3. Arutluse kirjutamine

		Ajalugu ei ole ainult minevik. Minevik ei ole veel ajalugu (2004) Õppekäik muuseumis (nt Okupatsioonide Muuseum, KGB kongide muuseum)	
<p>Lõiming teiste õppeainetega Ühiskonnaõpetus: suutlikkus mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning juhendada nendest oma tegutsemises Matemaatika: arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid)</p> <p>Kujundatavad üldpädevused Digipädevus: õpilane kasutab digivahendeid materjali otsimiseks ja esitluste loomiseks</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi Kultuuriline identiteet: sallivuse, oma kultuuri ja teiste kultuuride pärandi väärtustamine, diskrimineerimise taunimine</p>			
4. Muu maailm (5 tundi, 1 tund õpitu kinnistamiseks ja kordamiseks)			
<p>Kohustuslikud teemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed (1 tund); 2) uute vastasseisude kujunemine, terrorism (2 tundi); 3) islamimaailma aktiveerumine ja vastuolud läänega (1 tund). 		<p>Süvendavad ja laiendavad teemad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ladina-Ameerika: arengu erijooned; 2) Aasia: Hiina ja Jaapan, Tiibeti probleemid; 3) Aafrika: Aafrika vabanemine ja probleemid. 	
Õpitulemused	Märksõnad, isikud, põhimõisted	Õppetegevus ja õpikeskkond	Hindamine, tagasiside
Õpilane: 1) iseloomustab koloniaalsüsteemi toimimist, selle lagunemise põhjusi ja tagajärgi;	Kolmas maailm, Aafrika aasta, AÜO terrorirünnakud	1. Töö kaardiga 2. Tabeli koostamine ja täitmine 3. Diskussioon. Viimaste poliitiliste uudiste analüüsimine ja arutelu	1. Koloniaalsüsteemi lagunemise kirjeldamine kaardi järgi, selle lagunemise põhjuste ja tagajärgede tundmine, avatud küsimustega ülesanded

<p>2) analüüsib uute vastasseisude kujunemist maailmas pärast külma sõja lõppu.</p>		<p>4. Ajakirjandus, temaatiline kirjandus, filmilõigud, uudistesaadet</p> <p>Tööde planeerimiseks ja tulemuste esitlemiseks võib kasutada ka digivahendeid ja -keskkondi.</p>	<p>2. Info leidmine, kasutamine ja kriitiline hindamine</p> <p>3. Oma seisukoha kujundamine, põhjendamine ja esitamine klassis</p>
<p>Lõiming teiste õppeainetega Geograafia: ajalookaardi tundmine Ühiskonnaõpetus: õpilane märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid arengusuundumusi ja nähtusi; mõistab ühiskonnas toimuvate protsesside ajaloolisi seoseid ning on salliv erinevate kultuuride suhtes.</p> <p>Kujundatavad üldpädevused Digipädevus: õpilane kasutab digivahendeid materjali otsimiseks ja esitluste loomiseks</p> <p>Läbivate teemade rakendamise võimalusi Teabekeskkond: oma teabevajaduste määramine ja sobiva teabe leidmine; kriitilise teabeotsingu ja -analüüsi oskuste arendamine</p>			